

5. How to Lodge a Constitutional Complaint / Federal Constitutional Court for the Federal Republic of Germany. URL: https://www.bundesverfassungsgericht.de/EN/Homepage/_zielgruppeneinstieg/Merkblatt/Merkblatt_node.html.

6. On the Constitutional Court of Georgia: Organic Law of Georgia, 31 January 1996, amended on 29 December 2006, № 4216. URL: <https://matsne.gov.ge/en/document/download/32944/24/en/pdf>.

7. On the Constitutional Legal Proceedings, Law of Georgia 21 March 1996. URL: <http://www.constcourt.ge/en/court/legislation/law.page>.

8. Special act of 6 January 1989 on the Constitutional Court [Translation]; last update: 15 January 2017. URL: http://www.const-court.be/en/basic_text/Organic_legislation_SACC.pdf.

9. The Constitution of Federal Belgium; Coordinated Constitution of 17 February 1994 (Translation). URL: <http://www.const-court.be>.

10. Конституции государств Европы: В 3 т. / сост. Л.А. Окуньков. Т. 1. Москва: Норма-Инфра-М, 2001. 824 с.

11. Конституция Грузии, конституционный закон Грузии от 24 августа 1995 г. Контрольный текст по состоянию на 23 марта 2018 г. № 2071. URL: <https://matsne.gov.ge/ru/document/view/3811818?publication=1>.

12. Конституция Латвийской Республики. URL: <https://www.president.lv/ru/latviiskaya-respublika/konstitucija-latvii>.

13. О Конституционном суде: Закон Латвийской Республики, с изменениями, принятыми до 5 сентября 2013 г. URL: <http://www.satv.tiesa.gov.lv/wp-content/uploads/2018/06/Закон-о-Конституционном-суде-2.pdf>.

УДК 349.3

ЗБІР НА ОBOB'ЯЗКОВЕ ПЕНСІЙНЕ СТРАХУВАННЯ ВІД ОПЕРАЦІЙ ІЗ ДОРОГОЦІННИМИ МЕТАЛАМИ: ПРОБЛЕМИ ПРАВОВОГО РЕГУЛЮВАННЯ

Діхтяренко Кирило Олексійович,
здобувач
(Державний науково-дослідний
інститут МВС України,
м. Київ, Україна)

У статті досліджуються правові проблеми справляння збору на обов'язкове пенсійне страхування від операцій із дорогоцінними металами. Визначено правові та економічні підстави розширення об'єкта збору на обов'язкове пенсійне страхування операціями з дорогоцінними металами. Проаналізовано платників збору на обов'язкове пенсійне страхування, визначені законодавцем, зокрема те, які саме суб'єкти можуть подавати ювелірні та побутові вироби з дорогоцінних металів на клеймування державним пробірним клеймом, що представляє собою таке клеймування і які суб'єкти його здійснюють. Визначено, що, на відміну від інших об'єктів збору на обов'язкове державне пенсійне страхування, надходження від яких акумулюються в пенсійному фонді України, надходження від збору на обов'язкове державне пенсійне страхування від операцій із дорогоцінними металами поступають в загальний фонд Державного

бюджету України. Визначено, що вирішенням проблеми недостатності коштів у бюджеті пенсійного фонду України стало можливим за рахунок розширення об'єктів збору на обов'язкове державне пенсійне страхування, зокрема зарахування до таких об'єктів певних операцій із дорогоцінними металами. Зроблено висновок, що збір на обов'язкове державне пенсійне страхування від операцій із дорогоцінними металами є окремим податком, прихованим у складі збору на обов'язкове державне пенсійне страхування. Платіж від операцій із дорогоцінними металами відмінний від збору на обов'язкове державне пенсійне страхування за всіма елементами правового механізму, надходження нього поступають у загальний фонд Державного бюджету України, йому не притаманна індивідуальна відплатність, його введено без належних правових підстав, тимчасово, до повного погашення заборгованості з виплати пенсій пенсійним фондом України, він не відповідає принципам загальнообов'язкового державного пенсійного страхування.

Ключові слова: збір на обов'язкове пенсійне страхування, операції з дорогоцінними металами.

DUTY ON OBLIGATORY STATE PENSION INSURANCE FROM TRANSACTIONS IN PRECIOUS METALS: PROBLEMS OF LEGAL REGULATION

Dikhtiarenko Kyrylo Oleksiiovych,
Degree Seeking Applicant
(State Research Institute
of the MIA of Ukraine, Kyiv, Ukraine)

The article investigates the legal problems of collecting a tax on compulsory pension insurance against operations with precious metals. The legal and economic grounds for expanding the object of collection for obligatory pension insurance with operations with precious metals are determined. The taxpayers for compulsory pension insurance, which are defined by the legislator, are analyzed, namely, which subjects can submit jewelry and household articles made of precious metals to the branding of the state marking mark, which represents such branding and which subjects it carries out. It has been determined that, unlike other objects of compulsory state pension insurance, the proceeds of which are accumulated in the pension fund of Ukraine, the proceeds from the collection on obligatory state pension insurance from operations with precious metals enter the general fund of the State Budget of Ukraine ; it was determined that the solution to the problem of insufficiency of funds in the budget of the Pension Fund of Ukraine was made possible by expanding the collection objects for compulsory state pension insurance, including the assignment to such objects of certain operations with precious metals. It is concluded that the charge for compulsory state pension insurance against operations with precious metals is in fact a separate tax hidden in the compulsory state pension insurance tax. Payment from operations with precious metals is different from the duty on compulsory state pension insurance for all elements of the legal mechanism; its receipt enters into the general fund of the State Budget of Ukraine, it does not have an individual reimbursement, it was introduced without proper legal grounds, temporarily, to the full repayment of arrears of pension payments by the Pension Fund of Ukraine and it does not correspond to the principles of compulsory state pension insurance.

Key words: compulsory pension insurance, operations with precious metals.

Відповідно до Закону України «Про збір на обов'язкове державне пенсійне страхування» від 26.06.1997 р. № 400/97-ВР (далі – Закон № 400/97-ВР) [1], із певних операцій із дорогоцінними металами справляється збір на обов'язкове пенсійне страхування. Уперше такий збір уведено в 1998 році на підставі Указу Президента України «Про невідкладні заходи щодо погашення заборгованості з виплати пенсій» від 31.08.1998 № 957, в якому зазначалося, що тимчасово, на період до повного погашення заборгованості з виплати пенсій, що здійснюється за рахунок коштів Пенсійного фонду України, підприємства і організації, які здійснюють роздрібну торгівлю ювелірними виробами, сплачують збір на обов'язкове державне пенсійне страхування в розмірі 3% вартості ювелірних виробів із золота, крім обручок [2]. 22 жовтня ухвалено відповідний Закон № 208-XIV «Про внесення змін до Закону України «Про збір на обов'язкове державне пенсійне страхування» [3], який статтю 1 Закону № 400/97-ВР доповнив пунктом 6 аналогічного змісту.

Зарахування операцій із дорогоцінними об'єктами до додаткових об'єктів справляння збору на обов'язкове пенсійне страхування зумовлено недостатністю коштів у бюджеті Пенсійного фонду України (далі – ПФУ), що склалася наприкінці 90-х років (бюджет ПФУ, який формувався за рахунок страхових внесків внаслідок недостатніх надходжень не зміг фінансувати пенсійні виплати і накопилися значні заборгованості перед пенсіонерами) [4]. Як відомо, ПФУ є центральним органом виконавчої влади, що реалізує державну політику з питань пенсійного забезпечення та ведення обліку осіб, які підлягають загальнообов'язковому державному соціальному страхуванню [5]. За загальним визначенням, ПФУ відіграє основну роль у пенсійному забезпеченні громадян, будучи основною установою, яка здійснює керівництво та управління державною системою пенсійного страхування [6, с. 99]. Недостатність коштів у бюджеті ПФУ на той час стала серйозною соціальною проблемою, вирішення якої законодавець знайшов за рахунок розширення об'єктів збору на обов'язкове державне пенсійне страхування, зокрема зарахування до таких об'єктів певних операцій із дорогоцінними металами.

Відтоді законодавець лише один раз повертався до питання справляння збору на обов'язкове державне пенсійне страхування з операцій із дорогоцінних металів – Законом України «Про внесення змін до Податкового кодексу України та деяких законодавчих актів України щодо податкової реформи» від 28.12.2014 № 71-VIII підхід до справляння зазначеного збору з вищевказаних операцій було змінено: замість підприємств і організацій, які здійснюють роздрібну торгівлю ювелірними виробами, збір на обов'язкове пенсійне страхування покладено на фізичних осіб та суб'єктів господарювання, які подають ювелірні та побутові вироби з дорогоцінних металів на клеймування державним пробірним клеймом до казенних підприємств пробірного контролю, що є платниками збору на обов'язкове пенсійне страхування (п. 6 ст. 1 Закону № 400/97-ВР) [7].

Проте справляння збору на обов'язкове державне пенсійне страхування з операцій із дорогоцінними металами є спірним питанням, оскільки такий об'єкт «випадає» із системи об'єктів державного пенсійного страхування, яку повинні складати страхові внески.

Необхідно підкреслити, що в 1998 році, відповідно до Указу Президента України «Про невідкладні заходи щодо погашення заборгованості з виплати пенсій» від 31.08.1998 № 957 та Закону України «Про внесення змін до Закону України «Про збір на обов'язкове державне пенсійне страхування» від 22.10.1998 № 208-XIV, крім операцій із дорогоцінними металами, до об'єктів збору на обов'язкове державне пенсійне страхування зараховано операції з купівлі-продажу іноземної валюти, відчуження

автомобілів, нерухомого майна (будинків і квартир), з надання послуг стільникового зв'язку [2; 3]. Розширення об'єкта цього збору за рахунок певних видів господарських операцій викликало жваву дискусію.

З одного боку, науковці (В.П. Верещак, Л.О. Ткаченко) зазначали, що такий крок законодавця є обґрунтованим і спрямованим на формування фінансових підстав для реалізації певних видів соціальних функцій держави [8, с. 89; 9, с. 15]. Справді, введення додаткових об'єктів, із яких справлявся збір на обов'язкове державне пенсійне страхування, наприкінці 90-х років зумовило суттєві фінансові надходження до ПФУ, зокрема в 1999 році було погашено понад 1 млрд. грн. заборгованості виплати пенсій минулих років [10, с. 2].

З іншого боку, Н.В Якуша, Н.І. Яценко, Ю.В. Сколотяний та інші науковці наполягали, що введення додаткових об'єктів, крім страхових внесків (внесків, нарахованих на фонд заробітної плати, що сплачуються роботодавцями від імені працівників, і внесків самозайнятих осіб), не відповідає меті і принципам пенсійного страхування, оскільки об'єктом нарахування страхового внеску має бути фонд оплати праці, а не окремі господарські операції [11, с. 516; 4]. Н.В Якуша також наполягала, що призначенням збору на обов'язкове державне пенсійне страхування є формування фінансово обґрунтованих підстав для реалізації певних видів соціальних функцій держави, а сам збір має не фіскальний, а компенсаційний характер, тому введення до об'єктів цього збору певних видів господарських операцій порушує мету його справляння [11, с. 513].

Справляння збору на обов'язкове державне пенсійне страхування з операцій із відчуження нерухомого майна як таке, що не відповідає фінансово-правовій сутності такого збору, критикувала І.О. Бухтіярова [12, с. 211].

На відсутність правових підстав для справляння збору на обов'язкове державне пенсійне страхування з операцій із відчуження автомобілів указувала В.О. Рядінська [13, с. 489].

Особливої критики зазнало справляння збору на обов'язкове державне пенсійне страхування за операції з купівлі-продажу іноземної валюти. Негативними наслідками справляння цього збору із зазначених операцій визначалися: суттєва перешкода для інвестицій, що заважає притоку капіталу, зменшує можливості економіки фінансувати внутрішні реальні інвестиції, зменшує ліквідність ринку іноземної валюти, підвищує вартість іноземних інвестиційних товарів та потребу в інтервенціях з боку НБУ [14; 15, с. 129]; порушення фінансово-правової цілісності збору на державне пенсійне страхування як збору неподаткового характеру [11; 16, с. 193] і т. ін.

Проте питанню правомірності справляння збору обов'язкове державне пенсійне страхування з операцій із дорогоцінними металами не приділялося достатньої уваги, тоді як воно заслуговує розгляду та формування наукової думки щодо цього. Для визначення авторської позиції щодо правомірності справляння збору на обов'язкове державне пенсійне страхування з операцій із дорогоцінними металами необхідно дослідити його правову природу та відповідність принципам пенсійного забезпечення.

Здавалося б, що правова природа збору на обов'язкове державне пенсійне страхування визначається його назвою – «збір», оскільки збором, відповідно до п. 6.2 ст. 6 ПК України, є обов'язковий платіж до відповідного бюджету, що справляється з платників зборів з умовою отримання ними спеціальної вигоди, зокрема внаслідок вчинення на користь таких осіб державними органами, органами місцевого самоврядування, іншими уповноваженими органами та особами юридично значимих дій [17]. Відповідно до п. 1.3 ст. 1 ПК України, норми цього кодексу не поширюються на погашення зобов'язань зі сплати зборів на обов'язкове державне пенсійне страхування з окремих видів господарських операцій, а згідно з п. 1.4 цієї ж статті, встановлення і скасування зборів на обов'язкове державне пенсійне страхування з окремих видів господарських

операцій, розмірів та механізмів справляння здійснюються відповідно до Закону України «Про збір на обов'язкове державне пенсійне страхування» від 18.11.1997 р. № 637/97-ВР; у ст. 9, 10 ПК України, де надається перелік загальнодержавних та місцевих податків і зборів, збір на обов'язкове державне пенсійне страхування не визначається [17]. У Законі № 400/97-ВР визначення цього збору також не міститься [1]. Отже, незважаючи на назву, правова природа збору на обов'язкове державне пенсійне страхування в цілому та збору на обов'язкове державне пенсійне страхування від операцій з дорогоцінними металами, зокрема не є визначеною. Для визначення правової природи вищевказаного збору необхідно проаналізувати його правовий механізм.

Платниками збору обов'язкове державне пенсійне страхування від операцій із дорогоцінними металами є фізичні особи та суб'єкти господарювання, які продають ювелірні та побутові вироби з дорогоцінних металів на клеймування державним пробірним клеймом до казенних підприємств пробірного контролю (п. 6 ст. 1 Закону № 400/97-ВР [1]). Визначення платників збору на обов'язкове пенсійне страхування, надане законодавцем, вимагає аналізу того, які саме суб'єкти можуть подавати ювелірні та побутові вироби з дорогоцінних металів на клеймування державним пробірним клеймом, що представляє собою таке клеймування і які суб'єкти його здійснюють.

Державне пробірне клеймо – знак установленого єдиного зразка, що засвідчує цінність виробів із дорогоцінних металів (п. 22 ст. 1 Закону України «Про державне регулювання видобутку, виробництва і використання дорогоцінних металів і дорогоцінного каміння та контроль за операціями з ними» від 18.11.1997 р. № 637/97-ВР (надалі – Закон № 637/97-ВР); клеймування – пробірно-технологічна операція нанесення відбитку державного пробірного клейма на ювелірні та побутові вироби з дорогоцінних металів (п. 23 ст. 1 Закону № 637/97-ВР) [18].

Обов'язковому державному plombірному клеймуванню підлягають:

- виготовлені суб'єктами господарювання ювелірні та побутові вироби з дорогоцінних металів (із дорогоцінними металами), якщо зазначені суб'єкти не мають атестованої центральним органом виконавчої влади, що реалізує державну політику з питань технічного регулювання, або центральним органом виконавчої влади, що реалізує державну політику у сфері державного пробірного контролю в установленому порядку лабораторії;

- увезені на територію України юридичними та фізичними особами ювелірні та побутові вироби, виготовлені з дорогоцінних металів з метою реалізації (крім увезених для власних потреб);

- ювелірні та побутові вироби, виготовлені з дорогоцінних металів, за заявками юридичних та фізичних осіб (п. 2 ст. 15 Закону № 637/97-ВР) [18].

Центральним органом виконавчої влади, що реалізує державну політику з питань технічного регулювання, є Міністерство економічного розвитку і торгівлі України (п. 1 «Положення про Міністерство економічного розвитку і торгівлі України», затвердженого Указом Президента України від 31.03.2011 р. № 634/2011 [19]), а центральним органом виконавчої влади, що реалізує державну політику у сфері державного пробірного контролю – Міністерство фінансів України (п. 1 «Положення про Міністерство фінансів України», затверджене постановою Кабінету Міністрів України від 20.08.2014 № 375 [20]). Отже, на клеймування державним пробірним клеймом суб'єкти господарювання подають ювелірні та побутові вироби, виготовлені ними, якщо зазначені суб'єкти не мають атестованої Міністерством економічного розвитку і торгівлі України, або Міністерством фінансів України, в установленому порядку лабораторії.

Для суб'єктів господарювання, що виготовляють ювелірні та побутові вироби, законодавець установлює особливі вимоги. Крім обов'язкової державної реєстрації,

передбаченої Законом України «Про державну реєстрацію юридичних осіб, фізичних осіб-підприємців та громадських формувань» від 5.05.2003 № 755-IV [21], передбачено облік суб'єктів господарювання, які здійснюють операції з дорогоцінними металами та внесення їх до відповідного реєстру (Наказ Міністерства фінансів України «Про затвердження порядку обліку, створення та ведення реєстру суб'єктів господарювання, які здійснюють операції з дорогоцінними металами і дорогоцінним камінням» від 08.04.2013 № 465 [22]).

Таким чином, платниками збору на обов'язкове пенсійне страхування з операцій із дорогоцінними металами є суб'єкти господарювання, що виготовляють ювелірні та побутові вироби з дорогоцінних металів, юридичні та фізичні особи, що ввозять на територію України ювелірні та побутові вироби, виготовлені з дорогоцінних металів, із метою реалізації.

Об'єктом збору на обов'язкове пенсійне страхування від операцій із дорогоцінними металами є вартість основного дорогоцінного металу (золото, срібло, платина, паладій) у перерахунку на вагу чистого металу, що міститься у сплаві, з якого виготовлено ювелірний чи побутовий виріб, визначена за офіційним курсом НБУ на банківські метали на час подання платником збору ювелірних та побутових виробів на клеймування до казенного підприємства пробірного контролю (п. 5 ст. 2 Закон № 400/97-ВР [1]).

Ставку збору на обов'язкове державне пенсійне страхування від операцій із дорогоцінними металами, встановлено у розмірі 10,0% від вартості основного дорогоцінного металу (золото, срібло, платина, паладій) у перерахунку на вагу чистого металу, що міститься у сплаві, з якого виготовлено ювелірний чи побутовий виріб, визначена за офіційним курсом НБУ на банківські метали на час подання платником збору ювелірних та побутових виробів на клеймування до казенного підприємства пробірного контролю (п. 7 ст. 4 Закон № 400/97-ВР [1]).

Нормами ст. 1 Закону № 400/97-ВР передбачається, що суб'єкти підприємницької діяльності, які застосовують спрощений режим оподаткування (єдиний податок), та юридичні і фізичні особи, що розташовані (проживають) у зонах гарантованого добровільного відселення та посиленого радіоекологічного контролю, сплачують збір на обов'язкове державне пенсійне страхування під час подання ювелірних та побутових виробів із дорогоцінних металів на клеймування державним пробірним клеймом до казенних підприємств пробірного контролю, на загальних підставах [1], тому для вищевказаних суб'єктів пільг зі сплати збору на обов'язкове державне пенсійне страхування не передбачено. Водночас відповідно до п. 23 ст. 1 Закону № 637/97-ВР не підлягають обов'язковому клеймуванню в органах, які здійснюють державний пробірний контроль, напівфабрикати і зливи дорогоцінних металів, вироби з дорогоцінних металів, які мають історичну або археологічну цінність, а також ордени, медалі і монети, дрібна насічка (інкрустація) золотом і сріблом на зброї, предметах побуту, релігійного культу тощо; сухозлітка жовта і сухозлітка срібна, прилади, лабораторний посуд та інші вироби, що виготовляються з дорогоцінних металів і призначені для наукових, виробничих, медичних та інших цілей [18], тому з вищевказаних об'єктів державний збір на обов'язкове державне пенсійне страхування від операцій із дорогоцінними металами не справляється.

Міністерство фінансів України забезпечує організацію сплати (утримання) збору на обов'язкове державне пенсійне страхування під час здійснення казенними підприємствами пробірного контролю клеймування державним пробірним клеймом ювелірних та побутових виробів із дорогоцінних металів, поданих фізичними особами та суб'єктами господарювання, у безготівковій та/або готівковій формі. Казенні підприємства пробірного контролю до 20-го числа місяця, що настає за звітним, подає

до органів ПФУ звіт про нарахування (утримання) та сплату збору на обов'язкове державне пенсійне страхування під час здійснення клеймування виробів державним пробірним клеймом. Контроль за сплатою (утриманням) збору на обов'язкове державне пенсійне страхування під час здійснення клеймування державним пробірним клеймом ювелірних та побутових виробів із дорогоцінних металів покладається на Державну фіскальну службу України.

Збір на обов'язкове державне пенсійне страхування від операцій із дорогоцінними металами надходить на бюджетні рахунки для зарахування надходжень до державного бюджету, відкриті в головних управліннях центрального органу виконавчої влади, що реалізує державну політику у сфері казначейського обслуговування бюджетних коштів; ці кошти в установленому порядку зараховуються до загального фонду державного бюджету і використовуються згідно із Законом «Про Державний бюджет України» (ч. 3 ст. 3 Закону № 400/97-ВР [1]). Згідно з п. 51 ст. 29 Бюджетного кодексу України, збори на обов'язкове державне пенсійне страхування від операцій із дорогоцінними металами належать до доходів загального фонду Державного бюджету України [23].

Аналіз правового механізму збору на обов'язкове державне пенсійне страхування з операцій із дорогоцінними металами дозволяє зробити такі висновки:

- платники, об'єкт, ставка, порядок обчислення та інші елементи правового механізму збору на обов'язкове державне пенсійне страхування від операцій із дорогоцінними металами відмінні від аналогічних елементів інших об'єктів збору на обов'язкове державне пенсійне страхування;

- на відміну від інших об'єктів збору на обов'язкове державне пенсійне страхування, надходження від яких акумулюються в ПФУ, надходження від збору на обов'язкове державне пенсійне страхування від операцій із дорогоцінними металами поступають у загальний фонд Державного бюджету України;

- у складі збору на обов'язкове державне пенсійне страхування прихований інший платіж, який можна було б назвати збором за клеймування державним пробірним клеймом ювелірних та побутових виробів із дорогоцінних металів, якби за таке клеймування не стягувалася пробірна плата згідно Тарифу на виконання експертно-пробірних та інших робіт (надання послуг), виконуваних Центральним казенним підприємством пробірного контролю Міністерства фінансів України [24].

- збору на обов'язкове державне пенсійне страхування від операцій із дорогоцінними металами не притаманна головна ознака зборів – індивідуальна відплатність, оскільки за отримання спеціальної вигоди – здійснення клеймування ювелірних та побутових виробів із дорогоцінних металів стягується інший платіж – пробірна плата.

Таким чином, збір на обов'язкове державне пенсійне страхування від операцій із дорогоцінними металами є прихованим податком, який регулюється окремим законом і не передбачений ст. 9, 10 ПК України.

Іншим аспектом, на якому необхідно зосередити увагу, є аналіз принципів загальнообов'язкового державного пенсійного страхування та визначення того, чи відповідає зазначеним принципам збір на обов'язкове державне пенсійне страхування від операцій із дорогоцінними металами. Принципи загальнообов'язкового державного пенсійного страхування закріплено у ст. 7 Закону України «Про загальнообов'язкове державне пенсійне страхування» від 09.07.2003 № 1058-IV, згідно з нормами якої загальнообов'язкове державне пенсійне страхування здійснюється за принципами: законодавчого визначення умов і порядку здійснення загальнообов'язкового державного пенсійного страхування; обов'язковості страхування осіб, які працюють на умовах трудового договору (контракту) та інших підставах, передбачених

законодавством, а також осіб, які забезпечують себе роботою самостійно, фізичних осіб-підприємців; права на добровільну участь у системі загальнообов'язкового пенсійного страхування осіб, які відповідно до закону не підлягають загальнообов'язковому державному пенсійному страхуванню; заінтересованості кожної працездатної особи у власному матеріальному забезпеченні після виходу на пенсію; рівноправності застрахованих осіб щодо отримання пенсійних виплат та виконання обов'язків стосовно сплати страхових внесків на загальнообов'язкове державне пенсійне страхування; диференціації розмірів пенсій залежно від тривалості страхового стажу та розміру заробітної плати (доходу); солідарності та субсидування в солідарній системі; фінансування видатків на виплату пенсій, надання соціальних послуг за рахунок страхових внесків, бюджетних коштів і коштів цільових фондів; державних гарантій реалізації застрахованими особами своїх прав, передбачених законом; гласності, прозорості та доступності діяльності Пенсійного фонду; обов'язковості фінансування за рахунок коштів Пенсійного фонду витрат, пов'язаних із виплатою пенсій та наданням соціальних послуг, в обсягах, передбачених законом; цільового та ефективного використання коштів загальнообов'язкового державного пенсійного страхування; відповідальності суб'єктів системи загальнообов'язкового державного пенсійного страхування за порушення норм закону, а також за невиконання або неналежне виконання покладених на них обов'язків [25]. Виходячи з аналізу закріплених законодавцем принципів загальнообов'язкового державного пенсійного страхування, можемо констатувати, що справляння збору на обов'язкове державне пенсійне страхування від операцій із дорогоцінними металами не відповідає вищезазначеним принципам.

Як зазначалося раніше, розповсюдження справляння збору на обов'язкове державне пенсійне страхування на певні види господарської діяльності було введено тимчасово, до повного погашення заборгованості з виплати пенсій ПФУ. Тобто жодних правових підстав для введення збору на загальнообов'язкове державне пенсійне страхування з операцій із дорогоцінними металами не існувало, уряд із метою «латання дірок» у бюджеті ПФУ ввів об'єктом цього збору певні види операцій із дорогоцінних металів.

Таким чином, збір на обов'язкове державне пенсійне страхування від операцій із дорогоцінними металами є окремим податком, прихованим у складі збору на обов'язкове державне пенсійне страхування. Платіж від операцій із дорогоцінними металами відмінний від збору на обов'язкове державне пенсійне страхування за всіма елементами правового механізму, надходження нього поступають у загальний фонд Державного бюджету України, йому не притаманна індивідуальна відплатність, його введено без належних правових підстав, тимчасово, до повного погашення заборгованості з виплати пенсій ПФУ і він не відповідає принципам загальнообов'язкового державного пенсійного страхування.

Список використаних джерел:

1. Закон України «Про збір на обов'язкове пенсійне страхування» від 26.06.1997 № 400/97-ВР. *Відомості Верховної Ради України*. 1997. № 37. Ст. 237.
2. Про невідкладні заходи щодо погашення заборгованості з виплати пенсій: Указ Президента України від 31.08.1998 № 957. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/957/98>.
3. Про внесення змін до Закону України «Про збір на обов'язкове державне пенсійне страхування»: Закон України від 22.10.1998 № 208-XIV. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/208-14>.

4. Яценко Н. Сколотяний Ю. Пенсійна реформа: що мішає? Дзеркало тижня. 2010. № 12 (792). 27 берез. – 2 квіт. URL: <http://www.zn.ua>.
5. Про затвердження Положення про Пенсійний фонд України. Постанова Кабінету Міністрів України від 23.07.2014 № 280. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/280-2014-п>.
6. Право соціального забезпечення України : навч. посіб. / за заг. ред. П.Д. Пилипенка. Київ: Вид-во «Істина», 2007. 224 с.
7. Про внесення змін до Податкового кодексу України та деяких законодавчих актів України щодо податкової реформи: Законом України від 28.12.2014 № 71-VIII. Відомості Верховної Ради. 2015. № 7–8, № 9. Ст. 55.
8. Верещак В. Механізм впровадження накопичувального складника в систему обов'язкового пенсійного страхування України. *Public Administration and Local Government*. 2016. № 2 (29). Р. 89-97.
9. Ткаченко Л. Резерви збільшення доходів пенсійної системи України. Україна: аспекти праці. 2009. № 5. С. 15-19.
10. Збір на обов'язкове державне пенсійне страхування з операцій купівлі-продажу безготівкової іноземної валюти: час скасувати / Інститут економічних досліджень та політичних консультацій в Україні. URL: <http://www.ier.kiev.ua>.
11. Якуша Н.В. Збір на обов'язкове державне пенсійне. *Форум права*. 2008. № 2. С. 513-517.
12. Бухтіярова І.О. Правові проблеми оподаткування відчуження нерухомого майна. *Наука та правоохорона*. 2012. № 3. С. 210-213.
13. Рядінська В.О. Оподаткування доходів фізичних осіб від операцій з продажу об'єктів рухомого майна: шляхи удосконалення. *Форум права*. 2013. № 2. С. 487-491.
14. Збір на обов'язкове державне пенсійне страхування з операцій купівлі-продажу безготівкової іноземної валюти: Час скасувати: звіт Інституту економічних досліджень та політичних консультацій в Україні та Німецької консультативної групи при уряді України. URL: http://www.ier.com.ua/files/publications/Policy_papers/German_advisory_group/2006/V7_ukr.pdf.
15. Толуб'як В. Удосконалення механізму формування фінансових ресурсів системи пенсійного забезпечення України. *Вісник національної академії державного управління*. 2013. № 4. С. 127-133.
16. Збір на обов'язкове державне пенсійне страхування з операцій купівлі-продажу безготівкової іноземної валюти: час скасувати: Інститут економічних досліджень та політичних консультацій в Україні. URL: <http://www.ier.kiev.ua>.
17. Податковий кодекс України: Закон України від 02.12.2010 № 2755-VI. *Відомості Верховної Ради України*. 2011. № 13-14, № 15-16, № 17. Ст. 112.
18. Про державне регулювання видобутку, виробництва і використання дорогоцінних металів і дорогоцінного каміння та контроль за операціями з ними: Закон України від 18.11.1997 № 637/97-ВР. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/679-14>.
19. Положення про Міністерство економічного розвитку і торгівлі України: Указ Президента України від 31.03.2011 № 634/2011. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/634/2011>.
20. Положення про Міністерство фінансів України: Постанова Кабінету Міністрів України від 20.08.2014 № 375. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/375-2014-п>.
21. Про державну реєстрацію юридичних осіб, фізичних осіб-підприємців та громадських формувань: Закон України від 5.05.2003 № 755-IV. *Відомості Верховної Ради України*. 2003. № 31–32. Ст. 263.

22. Про затвердження порядку обліку, створення та ведення реєстру суб'єктів господарювання, які здійснюють операції з дорогоцінними металами і дорогоцінним камінням: Наказ Міністерства фінансів України від 08.04.2013 № 465. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/z1087-13>.

23. Бюджетний кодекс України: Закон України від 08.07.2010 № 2456-VI. *Відомості Верховної Ради України*. 2010. № 50–51. Ст. 572.

24. Тариф на виконання експертно-пробірних та інших робіт (надання послуг), виконуваних Центральним казенним підприємством пробірного контролю Міністерства фінансів України. URL: http://www.ckppk.com.ua/index.php?option=com_content&view=article&id=20&Itemid=240.

25. Про загальнообов'язкове державне пенсійне страхування: Закон України від 09.07.2003 № 1058-IV. *Відомості Верховної Ради України*. 2003. №№ 49–51. Ст. 376.

УДК 349.6

ДЕЯКІ ПИТАННЯ ВДОСКОНАЛЕННЯ ЧИННОГО ЗАКОНОДАВСТВА ПРО ЛІСИ

Золотарьова Наталія Іванівна,
доктор юридичних наук, доцент,
професор кафедри
поліцейського права
(Національна академія
внутрішніх справ, м. Київ, Україна)

Статтю присвячено дослідженню правового регулювання в галузі лісових відносин. Проаналізовано історичні аспекти становлення нормативно-правового регулювання лісових відносин, а саме Лісоохоронний закон 1888 р. і Лісовий статут 1913 р., що передбачали втручання держави в права приватного власника, заборону безконтрольного використання лісу, право держави на експропріацію лісів у тих власників, що порушують законодавство. Розглянуто повноваження Державного агентства лісових ресурсів та Міністерства екології та природних ресурсів України. З'ясовано, що серед повноважень Міністерства екології та природних ресурсів України найважливішими є державне управління, регулювання у сфері охорони, захисту, використання та відтворення лісів як складника заходів з охорони навколишнього природного середовища, раціонального використання, відтворення та охорони природних ресурсів та контроль за додержанням вимог природоохоронного законодавства у сфері охорони, захисту, використання та відтворення лісів. Наголошено, що до складу лісів місцевого значення належать лісові ділянки, розташовані за великими лісовими масивами, а саме: а) колишні селянські, суспільні й переселенські лісові наділи; б) ліси, що перебували у подвірному селянському володінні на хуторах і окремих земельних наділах; в) інші ліси, що належали до націоналізації лісів сільським колективам і товариствам селян, що й перебували в лісовому або підсічному користуванні, що не мали загальнодержавного значення. Зроблено висновок про необхідність чіткого передбачення у Конституції України того, що суб'єктами права власності на ліси є держава, територіальні громади, громадяни та юридичні особи, оскільки Основний Закон України лише зазначає, що громадяни мають право на користування всіма природними ресурсами.

Ключові слова: лісове господарство, землекористувачі, колективи, товариства, державні органи.